

כגון: **ישראל הבא על הבהמה בשוגג**, הסבור מותר⁽³⁷⁾ לבא על הבהמה, שאינו נהרג, אך יש בו קלון.

וכמו דבעי [שהסתפק] **רב המנונא**.

דבעי רב המנונא, ישראל הבא על הבהמה בשוגג, מהו? האם הורגים את הבהמה?

וצדדי הספק: האם תקלה וקלון בעיניו, והבא קלון איבא, תקלה ליבא, כדלעיל.

או דילמא, קלון כשלעצמו מחייב מיתה, אף על פי שאין תקלה?

אמר רב יוסף: תא שמע, בא ושמע ראיא לספיקו של רב המנונא: "אשה בת שלש שנים ויום אחד, קים להו לרבנן שאין בתוליה חוזרים, ומאז היא ראויה לביאה.

ולכן, אם רצה אביה⁽³⁸⁾ לקדשה בכיאה, מתקדשת בכיאה.

ואם נישאת, ומת בעלה בלא בנים, והרי היא זקוקה ליבום, ובא עליה יבם, קנאה בכיאה זו. ואם רצה לגרשה, צריך לתת לה גט⁽³⁹⁾.

וכן, אם קיבל אביה קידושין בשבילה, **חייבין עליה משום אשת איש.**⁽⁴⁰⁾

קלון. "ויאמרו" זהו קלון. ו"שנסקל", היינו תקלה, שנהרג אדם על ידה.

נה-ב מדייקת הגמרא: **מאי לאו, מרסיפא תקלה וקלון, רישא תקלה בלא קלון.**

כלומר, כיון שבסיפא הוזכר טעם הכולל בתוכו תקלה וקלון, אם כן, הטעם שהוזכר ברישא "לפי שבאה לאדם תקלה על ידה", מיותר, ובודאי בא ללמדנו, שאף במקום שיש תקלה בלא קלון חייבת מיתה.

והיכי דמי? באיזה מקרה יש תקלה בלא קלון?

כגון, **עובד כוכבים, הבא על הבהמה!** ומוכח שאף במקרה זה יהרגו את הבהמה.

דוחה הגמרא: **לא** מסתבר להעמיד את הרישא בעובד כוכבים הבא על הבהמה, ואת הסיפא בישראל.

אלא, אמנם הסיפא עוסקת במקרה שיש תקלה וקלון, אך הרישא, שנאמר בה "תקלה" לא באה להשמיענו שחייבת מיתה אף בלא קלון, אלא **הא קא משמע לן, דאפילו קלון בלא תקלה, נמי מחייבין.**

והיכי דמי? באיזה מקרה יש קלון בלא תקלה?

37. רש"י, ועיין מרגליות הים.

38. דוקא אביה יכול לקדשה בקידושין גמורים, כיון שהתורה זיכתה לו את קידושה, דכתיב "את ביתי נתתי לאיש הזה". אבל היא עצמה, או אמה ואחיה שקידשוה אם היתה יתומה, אינם יכולים לקדשה אלא מדרבנן, ואינה צריכה גט מקידושין אלו, וסגי במיאון בעלמא. רש"י.

39. אשה שמת בעלה בלא בנים זקוקה להתיבם.

ואם לא ירצה היבם ליבמה, תצא בחליצה. ואם בא עליה היבם, שוב אינה יכולה לחלוץ, אלא הרי היא כאשתו לכל דבר, וזקוקה לגט.

ואם היתה פחותה מגיל שלש שנים, אין היבם יכול לקנותה בכיאה, אלא או ימתין עד שתהא בת שלש ויבעל, או על שתהא בת שתיים עשרה, ויחלוץ. רש"י.

40. אבל אם היתה פחותה מבת שלש, אף על פי שהרי היא כאשת איש, מכל מקום אם באו עליה

דוחה הגמרא: משם אין להביא ראיה, כיון דמזידה היא⁽⁴⁴⁾, תקלה נמי איכא,

ואף על פי שהקטנה אינה נהרגת, משום שרחמנא הוא דחם עליה,

מכל מקום, רק עלה דידה חם, אך על הבהמה הרובעת לא חם.

אך במקום שאין תקלה כלל, שמא אף הבהמה לא תהרג.

אמר רבא: תא שמע, בא ושמע ראיה לספיקו של רב המנונא: "אדם בן תשע שנים ויום אחד, שביאתו ביאה, הבא על יבמתו, קנאה בביאה זו.

והרי היא כאשתו לכל דבר, ואינו יכול לגרשה אלא על ידי גט. אך כיון שאין לו דעת לכתוב גט אינו נותן גט עד שיגדיל.

ואם בא על הנדה, מטמא כבועל נדה, לטמא משכב תחתון כעליון. ולא רק כנוגע בעלמא, הטמא טומאת ערב.

ואם בא עליה בימי נידותה, מטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון.⁽⁴¹⁾

ואם ניסת על ידי אביה לכהן, הרי היא כאשתו לכל דבר, ואוכלת בתרומה⁽⁴²⁾.

ואם בא עליה אחד מן הפסולים, כגון עובד כוכבים, חלל, נתין, או ממזר, פסלה מן הכהונה⁽⁴³⁾.

ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה, וחיא, שאינה בת עונשים, פטורה.

מדייקת הגמרא: משמע בכרייתא, שאם בא עליה אחד מכל העריות, ואפילו בהמה, מתחייב מיתה.

והא הכא, דקלון איכא, אך תקלה ליכא, שהרי אין בה דעת, והרי היא בכלל שוגג, ובכל זאת קתני "מומתין על ידה". מוכח, שגם במקום שיש קלון בלא תקלה, הבהמה נהרגת.

אין חייבים סקילה, כיון שאין שם ביאה על ביאה זו. רש"י. ועיין תוספות שפרש את כל הסוגיא בקידושי ביאה.

41. תינוקת בת יום אחד, שפרסה נדה, מטמאה אדם טהרות וכלים במגע ובמדרס.

אך אם בא עליה אינו טמא שבעה כדין הבועל נדה, אלא הרי הוא כנוגע בעלמא. עד שתהא בת שלש שנים ויום אחד.

ואם היתה בת שלש ובא עליה, מטמא את משכבו התחתון, אפילו לא נגע בו, כעליונו של זב.

דהיינו, משכב בועל נדה אינו חמור כמשכב הנדה, שמשכב הנדה נעשה אב הטומאה לטמא

אדם וכלים, אך משכב בועל נדה, אינו אלא כבגדו של הזב, שהוא ראשון לטומאה, ואינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלים בלבד. רש"י.

42. אך לפני שמלאו לה שלש שנים, כיון שאין ביאתה ביאה, אינה אלא כארוסה, ואינה אוכלת בתרומה.

43. עיין יבמות (סח' א'), וקידושין (סט' ב') כיצד דרשו דין זה.

44. לכאורה קשה, הא אמרינן "פיתוי קטנה אונס הוא", ומדוע כאן נחשבת כמזידה? ועיין חידושי חתם סופר שדן בזה באריכות.

ראיה נוספת: **תא שמע**, שנינו בסיפא דמשנתנו: "דבר אחר, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה".

והנה, טעם זה, כולל בתוכו גם תקלה וגם קלון. "ויאמרו" זהו קלון. ו"שנסקל", היינו תקלה, שנהרג אדם על ידה.

מדייקת הגמרא: **מאי לאו**, האם לא מסתבר להעמיד את כל המשנה בישראל, ולדייק, מדסיפא תקלה וקלון, **רישא קלון בלא תקלה**, [כדחיית הגמרא לעיל].

והיכי דמי? באיזה מקרה יש קלון בלא תקלה?

כגון: **ישראל הבא על הבהמה בשוגג**, הסבור מותר לבא על הבהמה, שאינו נהרג, אך יש בו קלון.

דוחה הגמרא: **לא!** אין להביא מכאן ראיה לפשוט את ספיקו של רב המנונא.

כיון שאפשר גם לדייק איפכא: **מדסיפא תקלה וקלון, רישא תקלה בלא קלון**.

והיכי דמי? **עובד כוכבים הבא על הבהמה, וכדבעו מיניה מרב ששת** [כדברי הגמרא לעיל, כשרצתה לפשוט את ספיקו של רב ששת].

וכיון שאין ראיה מהמשנה לכאן או לכאן, אי אפשר לפשוט את ספיקותיהם של רב ששת או רב המנונא.:

ואם היה אחד מן הפסולים, ובא על אשה, **פוסל אותה בביאה זו**.

ומכל מקום, אם היה כהן, ובא על אשה לשם קידושין, **אינו מאכילה בתרומה**. כיון שאין קנינו קנין עד שיגדל. ואינה נקראת "קנין כספו".

ואם רבע בהמה, **פוסל את הבהמה מעל גבי המזבח**. כדין בהמה הנרבעת⁽⁴⁵⁾.

ואם היו שני עדים שנרבעה, **נסקלת על ידו**.

ואם בא על אחת מכל העריות האמורות בתורה, מומתים על ידו.

מבואר בברייתא, שאם רבע בהמה, הבהמה נסקלת על ידו.

מדייקת הגמרא: **והא הבא, דקלון איכא**, אך תקלה **ליכא**, שהרי אין לו דעת, והרי הוא בכלל שוגג, ובכל זאת **קתני "נסקלת על ידו"**. מוכח, שגם במקום שיש קלון בלא תקלה, הבהמה נהרגת.

דוחה הגמרא: משם אין להביא ראיה, **כיון דמזיד הוא, תקלה נמי איכא**,

ואף על פי שהוא אינו נהרג, משום שרחמנא הוא דחם עלויה,

מכל מקום, רק **עלה דיריה חם**, אך על הבהמה הנרבעת **לא חם**.

אך במקום שאין תקלה כלל, שמא אף הבהמה לא תהרג.

ואסורה רק למזבח.

45. וכגון שלא היה שם כי אם עד אחד. או על פי הבעלים. שאז הבהמה מותרת להדיוט,

מתניתין

לעיל [נג' א'], שנינו בין הנסקלים, את המגדף. המשנה שלפנינו תבאר באיזה אופן המגדף חייב, וכיצד דנים אותו.

המגדף, אינו חייב סקילה, עד שיפרש השם. עד שיוציא מפיו את השם (46) ו"ברך" [כינוי במקום יקלל]. ובאופן שיבואר בגמרא.

ברם, אם שמע את השם יוצא מפי אחר ו"ברכו", פטור.

כיצד דנים את המגדף?

אמר רבי יהושע בן קרחה: בכל יום, כלומר, כל זמן שנושאים ונותנים עם העדים בענין המגדף, דנין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי.

כלומר, העדים אינם מזכירים את דברי הגידוף שאמר המגדף, אלא דרך כינוי. ומעידים עליו שאמר "יכה יוסי את יוסי" (47). ועל פי עדות זו היו הדיינים דנים את

המגדף, כאילו שמעו מפי העדים את הגידוף עצמו.

אך, כשנגמר הדין, והסכימו הדיינים לחייבו, לא הורגין על פי העדות שהעידו בכינוי, שמא באמת לא קילל את ה' אלא בכינוי, אלא מוציין כל אדם לחוק, כדי שלא תשמע "ברכת" ה' לרבים, ושואלין את הגדול שביניהן, במעמד חבריו, ואומר לו: אמור מה ששמעת בפירוש!

והוא אומר, מה ששמע עם הזכרת ה'.

והדיינים, כששומעים את "ברכת" ה', עומדין על רגליהן וקורעין את בגדיהם, ולא מאחיז את הקרע לעולם.

והטעם יבואר בגמרא [לקמן ס' א'].

והעד השני, אינו חוזר על דברי הראשון, אלא רק אומר, "אף אני שמעתי כמוהו", וכן אם היו בעדות זו עדים רבים, השלישי, אומר "אף אני שמעתי כמוהו". וכן הלאה (48). ועל פי עדות זו הורגים את

מפני שיש בו ארבע אותיות כשם ה', וכן הוא בגמטריא "א – להים". רש"י.

וביד רמ"ה הביא גירסא "יכה יוסה את יוסה", ונקט "יוסה" מפני שיש בו רוב אותיות שם הויה.

(ועיין בפרדס להרמ"ק שער פרטי השמות פרק ג', ששלשת אותיות אלו הן עיקר השם ב"ה).

48. צריך באור, מדוע הוסיף התנא ואמר "ואף השלישי אומר כמוהו"?

הגמרא לקמן (ס' א') מתרצת, דקא משמע לן כדעת רבי עקיבא שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה.

46. הרמב"ם (הלכות עבודת כוכבים פרק ב' הלכה ז') כתב: "אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות, שהוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נמחקים.

שנאמר "ונקב שם ה'", על השם המיוחד חייב סקילה ועל שאר הכינויים באזרה.

יש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל".

ועיין שם בדברי הכסף משנה שהביא דעות נוספות בזה.

47. "יוסי", הוא כינוי לשם ה', ובחרו בכינוי זה